

Minder fra Fællesrejsen til Indvielse af den danske Soldaterkirkegaard i Nordfrankrig.

Af Lærer Frands Hansen.

II. Andre Soldaterkirkegaarde og Mindekirkegaarde.

Frankrig paatog sig den uhyre Opgave at rense Fronten for alle de Lig, der ved Krigens Slutning laa spredt omkring i tilfældige Grave eller tildækket i Granathullerne og Skanserne. Fra Vogesernes Sydspids til Lille samledes 1 Million Lig paa mægtige Kirkegaarde enten hver Nation for sig eller Ven og Fjende Side om Side.

Hele Fronten blev i den Anledning inddelt i 3 Regioner med hver 25 Sektioner. I Braure-Sektionen fandtes alene 50,000 Lig, men i hele 2. Region ligger nu 350 Kirkegaarde med 17,000 Faldne paa den største.

Kun Sønderjyderne er samlet fra hele Fronten, ellers er de faldne begravet, hvor de er fundet, men alligevel har det kostet et enormt Arbejde; mange af Arbejdskolonnernes Folk havde ikke Nerver til denne Virksomhed ret mange Maaneder ad Gangen. Store Fabrikker var beskæftiget med at lave denne ene Millionartikel: Kister og Kors. 75 Kontorer ledede Identificeringen, Transporten og Kirkegaardenes Anlæggelse, og Frankrig vilde ikke hvile, før hver af dets faldne Sønner havde faaet sit lille Mindesmærke med Fællesindskriften: „Mort pour la France“.

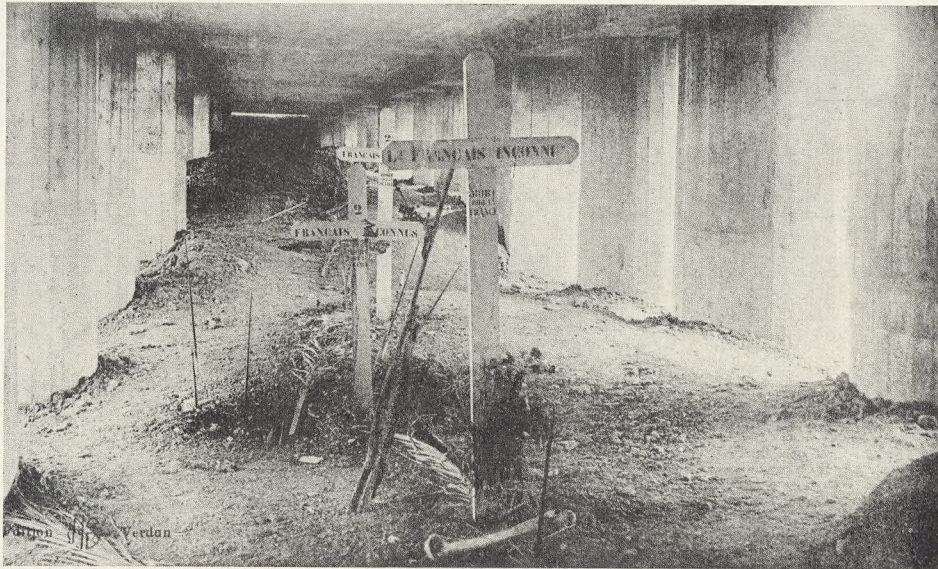
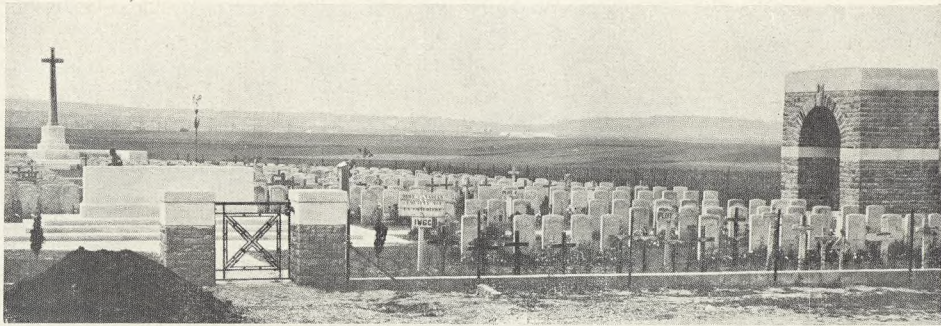
* * *

Verdun er Krigsrædslernes frygteligste Sted; hvad her viser sig for Beskueren trodser enhver Beskrivelse. Man regner, at der i dette Omraade er faldet 1 Million Mand, 600,000 paa tysk og 400,000 paa fransk Side. Det var jo ogsaa Verdunforterne med de berømte Navne: *Vaux* og *Douaumont*, der tog Stødet af.

Med ejendommelige Følelser betræder man disse omstridte Punkter. *Fort de Vaux* blev kun een Gang erobret af de tyske Tropper, efter at der i lang Tid daglig var sendt 80,000 Granater ned over Fortet, og at dette kostede Menneskeliv, vil ikke

Belgisk Soldaterkirkegaard, Blangy, Nordfrankrig.

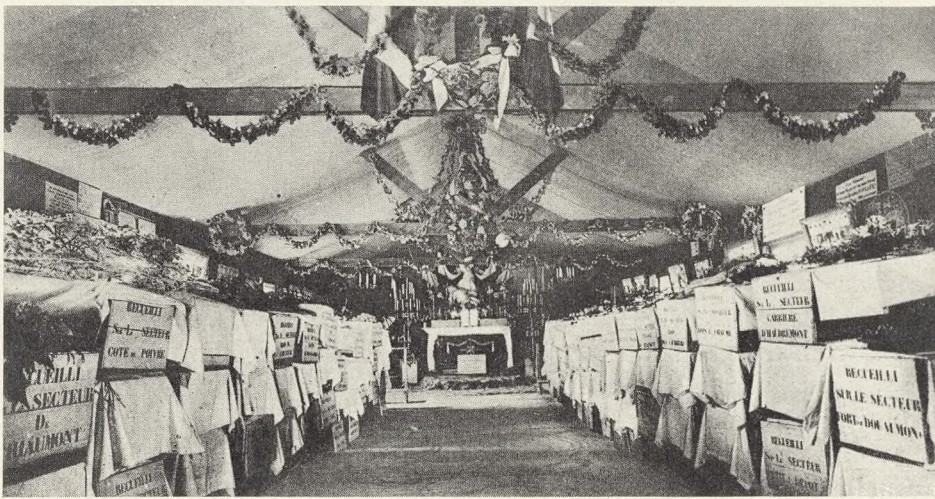
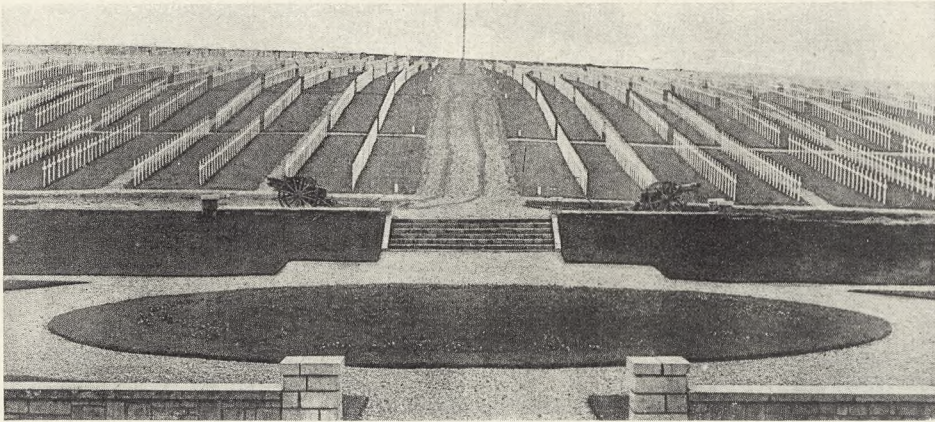
undre. Rundt om paa Fortet ligger smaa indhegnede Pletter Jord, der indeholder Støvet af faldne Helte. Her ligger en Helt, hvis Moder paa et Kors siger de gribende Ord: „Min kære Søn! Siden disse Øjne er lukkede, er mine ikke holdt op med at græde!“

Et andet frygteligt Sted er *Fort Douaumont*, paa hvis Omraade den saakaldte *Bajonetgrav* findes. Her stod i en Skyttegrav 84 franske Infanterister i Kampstilling med opplantede Bajonetter rede til at gaa frem til Angreb, da, formentlig ved een eller flere samtidige Granatsprængninger, Skyttegraven styrter sammen om dem og begraver dem levende; de staar der endnu, og man ser Bajonetspidserne rage op af Jorden. Over Stedet lod Amerikanerne opføre et Mindesmærke formet som en lang, tung Cementblok hvilende paa korte firkantede Søjler; det hele skal vel symbolisere det kvælende Favntag, som kom over de ulykkelige.

Et tredie Sted fuldt af forfærdende Alvor er *Kapellet* eller *Bensamlingsstedet*. Udvendig ligner det en stor Træbarak, men indvendig er det formet som en Kirke med

Øverst: Canadisk Soldaterkirkegaard i Avion.
Nederst: Bajonetgraven ved Fort Douaumont.

Alter, hvor der til Stadighed brænder Lys. Herinde staar opstillede i flere Lag ca. 125 Kister fyldt med Benrester, som er fundne paa den omgivende vældige Slagmark, der ligner et Maanelandskab gennemhullet af Granater og bogstavelig talt dødsøde.

Paa disse Kister har paarørende til de faldne anbragt forskellige Kranse, Krucifiks, Billeder o. l. – Det er Meningen, at der til disse Kister med Tiden skal opføres et stort og prægtigt Dødskapel, der tillige kan tjene som samlet Krigsmindesmærke.

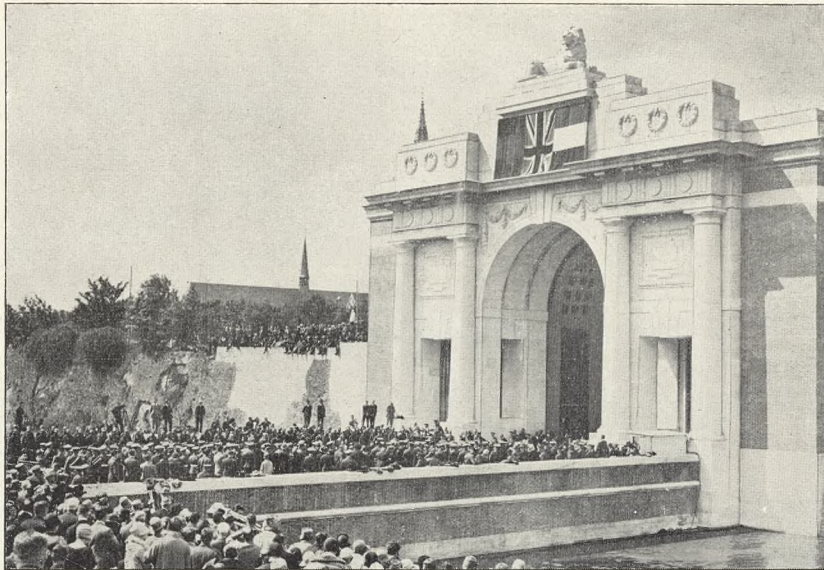
* * *

Nu ligger Krigens Afslutning snart 10 Aar tilbage i Tiden, og det er kun dens Eftervirkninger, der nu tilsyneladende føles. Selve det blodige Skuespil med dets Grusomhed og uudtalelige Lidelser er ligesom kommet os paa saa lang Afstand, at det hele snarere føles og tænkes som en ond Drøm end som Virkelighed. Men har man færdedes paa de Steder, hvorom der her er fortalt – ikke som den billfarende Tu-

Øverst: Amerikansk Soldaterkirkegaard i Argonnerne.

Nederst: Bensamlingskapellet indvendig.

rist, der kommer af overfladisk Nysgerrighed, standser et Øjeblik for derefter at fare videre til den næste Sensation – og givet sig Tid til at se og tænke med hele den forfærdelige Krig som Baggrund og tilmed maaske i Følge med Mennesker, der paa disse Steder har lidt Tab, som ikke forvindes, saa kommer de frygtelige Begivenheder til at staa for en i al deres forfærdende Alvor og grusomme Virkelighed.

Og intet vidner mere om denne Virkelighed end Nordfrankrigs *Krigskirkegaarde*.

Man kører en Sommermorgen ud gennem Verduns gamle imponerende Fæstningsport over Meuseflodens smilende Strøm ud i det omgivende Landskab. Pludselig ser man i en Dalsænkning eller paa Skraaning af en Bakke, hvorledes Solens Straaler blinker paa og ligesom leger med noget, man ikke straks forstaar, hvad er, før det gaar op for en, at det er en af de mange Krigskirkegaarde, hvis Hundreder, ja Tusinder af Kors kaster Solens Straaler tilbage til vort Øje med et Billede af den mest hjertegribende Art.

Disse Hundreder af Kirkegaarde har for lange, lange Tider skrevet deres forfærdende Skrift gennem hele Nordfrankrig om, at den store Verdenskrig ingen Drøm var, men den grusomste Katastrofe, Jorden endnu har været Skuepladsen for.

Indgangsparti til Verdens største Krigsmindesmærke, en mægtig Triumfbue, rejst ved Ypres, afsløret den 27. Juli 1927, og rummende Navne paa 58,000 britiske Soldater, hvis Grave ikke kendes.
Fotograferet umiddelbart før Afsløringen.